

MIND THE GAP!

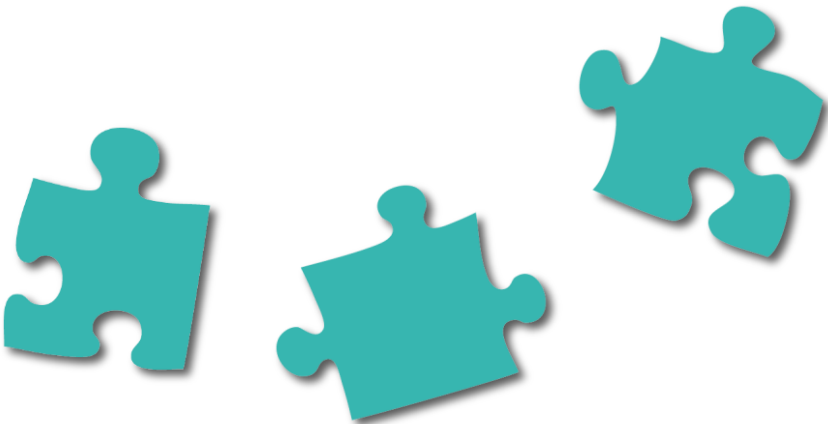
FIGYELJÜNK RÁJUK!
HOGYAN LÉPHETÜNK FEL
AZ IDŐS NŐKET ÉRŐ
PARTNERBÁNTALMAZÁS ELLEN?

Útmutató a rendőrség számára

Dr. Tóth Olga – Galántai Júlia
MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont
Szociológiai Intézet

Tartalomjegyzék

1. 1. Alapvető információk	3
1.1 A kutatás jellemzői	3
1.2 A partnerbántalmazás fogalma	4
1.3 A partnerbántalmazás típusai	5
2. Az Idős nőket érő partnerbántalmazás jellemzői	7
2.1 A kutatás eredményeinek összefoglalója	8
2.2. Az akták elemzésekor észlelt problémák	18
2.3. Jogi aspektusok	22
2.3.1. Távoltartás	23
2.3.2. Magánindítvány	24
2.4. Intézményközi együttműködés	25

1. Alapvető információk

1.1 A kutatás jellemzői

Európai Unió kutatásunkban nemzetközi partnereinkkel (Ausztria, Németország, Portugália, Lengyelország, Anglia) kifejezetten az idős nők sérelmére elkövetett partnerbántalmazást elemeztük. A mintába párkapcsolati erőszakot elszenvedett 60 év feletti nők kerültek. A módszerünk rendőrségi akták elemzése volt, tehát olyan eseteket vizsgáltunk, amelyek eljutottak a rendőrségre. A rendőrségi intézkedések során a bántalmazás súlyától, illetve a körülményektől függően az ügy továbbjuthatott az ügyészségre, majd a bíróságra, illetve feljelentés nélkül lezárulhatott. A kutatás célja az ilyen esetek mélyebb megismerése volt.

Egy erre a célra kialakított kódutasítás lehetővé tette az akták egységes elemzését, így olyan adatokat vizsgálunk, mint az áldozat és az elkövető kapcsolatának jellege; esetleges betegségeik, függőségeik; választ kaphatunk az elkövető és az áldozat kapcsolatának kezdeti időpontjára, és arra, hogy az áldozat megkísérelte-e már megszakítani a bántalmazó kapcsolatot. Választ keresünk arra is, hogy voltak-e együtt élő rokonok, és ha igen, tudtak-e a bántalmazásról. Az abúzus jellemzőinek vizsgálatakor kódoljuk a bántalmazások típusát, az alkoholos befolyásoltságot illetve a fegyverhasználatot. A kódutasítás alapján olyan adatokat is kódolhatunk, mint a szemtanúk jelenléte, vagy azt, hogy az erőszak bejelentője milyen viszonyban áll (testvér, szomszéd) az áldozattal.

A feldolgozás során nagy hangsúlyt fektetünk arra, hogy magáról a büntetőjogi intézkedésről is többet tudjunk meg, azaz vizsgáltuk a rendőrségi intézkedések mechanizmusait, ha az eljárás során partner általi bántalmazásról, különösképpen idős nők ellen elkövetett esetről van szó. A vizsgálat során adatot gyűjtünk arról, hogy a rendőrségen az erőszakot milyen bűncselekményként sorolták be; közvetlenül az incidens után milyen rendőri intézkedések történtek; az ügy kivizsgálása során milyen bizonyítékok kerültek felhasználásra. Arra is keressük a választ, hogy az eljárás közben az áldozat támogató magatartást tanúsít-e, s ha nem, akkor ennek mik a lehetséges okai.

Jelen kutatás nem csupán a bántalmazott idős nők speciális igényeinek és támogatási lehetőségeinek feltérképezését tűzi ki céljává, hanem szakembereknek szóló továbbképzési anyagok elkészítését, és a szélesebb közvélemény számára tájékoztató, problémafeltáró, ismeretterjesztő anyagok előállítását is.

1.2 A partnerbántalmazás fogalma

A munka során az ENSZ Gazdasági és Társadalmi Tanácsának 1996/12 határozatában rögzített fogalmat használtuk¹

„Családon belüli erőszak a valamely családtag által, a családon belüli nővel szemben nemi hovatartozása alapján

---

¹ Egyezmény a nőkkel szembeni hátrányos megkülönböztetés minden formájának kiküszöböléséről (CEDAW jelentés). Az Esélyegyenlőségi Kormányhivatal kiadványa. ÖnKorPress Kiadó Kft.

elkövetett fizikai, pszichikai és szexuális visszaélés, amely a könnyű testi sértéstől a súlyos fizikai bántalmazásig, emberrablásig, fenyegetésig, megfélemlítésig, kényszerítésig, üldözésig, megalázó szóbeli visszaélésig, lakásba (helyiségbe) történő erőszakos vagy jogtalan behatolásig, gyújtogatásig, vagyontárgyak tönkretételéig, a női nemi szerv megcsonkításáig, a nők prostitúciós célú kizsákmányolásával járó erőszakig, a háztartási alkalmazottak elleni erőszakig, és e cselekmények elkövetési kísérletéig terjed.”

A partnerbántalmazás a családon belüli erőszak olyan speciális formája, mely során az áldozat házastársa, elvált házastársa, élettársa, a volt élettárs, a partner, vagy a volt partner követ el erőszakos cselekményt az áldozat ellen.

1.3 Az idős nők ellen elkövetett partnerbántalmazás típusai

Az ENSZ Társadalmi Fejlődésért Felelős Bizottsága 5/2002/PC/2 sz. jelentése a következő bántalmazástípusokat különbözteti meg idősbántalmazás esetén:

- ›Fizikai erőszak
- ›Szexuális erőszak
- ›Lelki erőszak (fenyegetés, kontroll, megalázás, elszigetelés)
- ›Pénzügyi kizsákmányolás
- ›Elhanyagolás (gondozás elmulasztása)
- ›Szabadságban való korlátozás (lakhely elhagyásának tilalma)

A különféle erőszak fajták általában egymással kombinálva szoktak megjelenni. Ritka az az eset, amikor csupán az egyik

típusú bántalmazás következik be. A mintánkban szereplő 82 esetben rögzített bántalmazás típusok összes esethez viszonyított arányát az 1. táblázat mutatja. Fontosnak tartjuk itt ismét leszögezni, hogy kutatásunk nem reprezentatív mintán készült, így nem alkalmas arra, hogy országos mennyiségi becslést tehessünk ezek alapján. Alkalmas viszont arra, hogy az egyes rendőri szervek átgondolhassák saját munkájukat ebből a szempontból.

**1. táblázat: Az aktákban megjelenő erőszak típusai, %
(N=84)**

Erőszak típusa	legutóbbi incidens	az összes incidens alkalmával
Fizikai	75.6	82.9
Szexuális	4.8	4.8
Érzelmi	45.1	46.3
Pénzügyi	4.9	6.1
Zaklatás	40.2	41.5
Szabadságban való korlátozás	11	11

2. Az idős nőket érő partnerbántalmazás jellemzői

Az időseket érő partnerbántalmazásról kevés adat áll rendelkezésre a hazai szakirodalomban. Az idősekkel foglalkozó szervezetek kevés figyelmet fordítanak arra, hogy az idős nőket is érheti partnerbántalmazás ebben a sérülékeny és kiszolgáltatott életkorban. Kutatások kimutatták bár, hogy az időseket érő partnerbántalmazás kevesebbszer fordul elő a statisztikákban, mint a fiatalabb nőket érő párkapcsolati erőszak, de szintén kimutatható, hogy ebben az életkorban sokkal magasabb a látencia. A magasabb életkor, a megromlott fizikai és mentális egészség, a különböző kapcsolati és gazdasági függőségek miatt sokkal kevesebb áldozat kér segítséget akár segítő szervezetektől, akár a rendőrségtől. Kutatások szintén bizonyították, hogy a korábbi időszakban kezdődött partnerbántalmazás nem szűnik az idősödéssel, de egyre komolyabbá válnak a korlátok, melyek megakadályozzák a bántalmazás bejelentését, így a legtöbb esetben az esetek láthatatlanok maradnak.

Az elkeseredett áldozatok sokszor csak a bántalmazás súlyossá válásakor teszik meg a rendőrségi bejelentést, pedig számos esetben a segítő szolgáltatások korábbi igénybevételével a súlyosabb bántalmazások megelőzhetőek lehettek volna. Ezért tartjuk kifejezetten fontosnak kutatásunk eredményeit röviden összefoglalni a rendőrség számára, hiszen sok esetben a rendőrség találkozik elsőként ezzel a típusú bűncselekménnyel.

Az idős áldozatok többsége több év után hozta meg azt a döntést, hogy élettársa, partnere, férje ellen büntetőeljárást kezdeményezzen. Előfordul ez nagyrészt a már említett gazdasági függőségek és a környezet, más családtagok ítélete miatt is. Megnehezíti továbbá az idős nők sérelmére elkövetett erőszakok kivizsgálását, hogy nincs közvetlen szemtanú, aki tanúskodna az ügyben (felnőtt gyerekek, együtt élő rokonok) és az áldozat és az elkövető egészségügyi állapota gyakran lehetetlenné teszi az ügy mélyebb kivizsgálásának lehetőségét (demencia, rossz fizikai állapot).

Sok kapcsolat már évek, évtizedek óta megromlott, de menedékhelyek, és átmeneti otthonok hiánya miatt az idős áldozat már nem tud hova menekülni az erőszak elől.

2.1 A kutatás eredményeinek összefoglalója

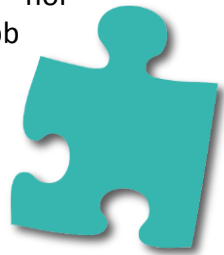
Áldozati jellemzők

- › Kutatásunk során tehát olyan rendőrségi aktákat elemeztünk, melyekben 60 év feletti nők sérelmére, jelenlegi vagy volt partnere által elkövetett erőszak szerepel. Az aktákat a nemzetközi kutatócsoport által kialakított egységes kódrendszerrel leködoltuk, így téve lehetővé a számszerű elemzést. Ebben a részben a számszerűsíthető adatokból kirajzolódó tendenciákat foglaljuk össze.
- › Az első, és véleményünk szerint igen fontos megfigyelésünk az volt, hogy az akták általában kevés információt tartalmaztak az áldozat szociális, egészségügyi és gazdasági hátterére vonatkozóan. Összesen 23 áldozatról derült ki konkrét információ

például a fizikai és mentális egészségi állapotról, a partnerek közötti esetleges gondozási helyzetről. Ezek az információk azért lehetnek fontosak, mert a romló egészség, a gondozási helyzet, a szellemi leépülés fokozza a bántalmazottá válás kockázatát. Ha a rendőrségi akták ilyen jellegű információkat is összegyűjtenének, nagyobb eséllyel tudnák bevonni az ügy kezelésébe az egészségügyben dolgozókat.

› Magyarországon – szemben a nyugati országokban tapasztaltakkal – általában nem jellemző, hogy egy idős nőnek ne legyen valamiféle saját jövedelme, nyugdíja. A gazdasági kifosztás és korlátozás, amikor a nő elemi szükségleteinek (étel, gyógyszer, megfelelő ruházat, stb.) kielégítését korlátozza a partner, nálunk nem igazán jellemző. (a minta 5%-ra jellemző). Gyakori viszont a kölcsönös gazdasági függés az áldozat és az elkövető között a nyugdíjak alacsony összege miatt (ez a női áldozatoknál még a férfiakénál is alacsonyabb nyugdíjat jelent). Emellett kiemelkedően magas a lakhatási függőség, amikor a megromlott kapcsolatból az eladhatatlan közös ingatlan miatt nem tud egyik fél sem kiszabadulni.

› Figyelemre méltó, hogy az akták szerint egyetlen áldozat sem kapott korábban (tehát a rendőrségi kapcsolatfelvétel előtt) segítséget szociális intézménytől vagy civil szervezettől a bántalmazással kapcsolatban. Természetesen ez utalhat arra, hogy az aktában nem rögzítették ezt az esetleg létező segítséget, de azt is, hogy valóban ilyen fokú az idős, bántalmazott nők magára hagyottsága.

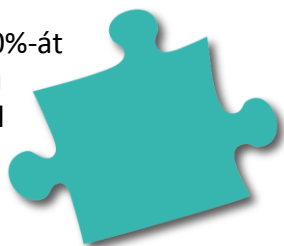
Elkövetői jellemzők

› Az aktákban az elkövetők 16%-a fiatalabb volt 55 évesnél, összességében pedig 21%-uk több, mint 9 évvel fiatalabb volt az áldozatnál. Ezeknek a kapcsolatoknak a többsége valamilyen típusú függés eredményei lehetnek, valamint a biztonságra való törekvés mutatói. Az elkövetők 15%-a alkoholproblémákkal küzdött, 16%-a mentális problémákkal rendelkezett az akták szerint. Az elkövetők 9%-a gazdaságilag függött az áldozattól, mivel semmilyen más típusú bevétellel nem rendelkezett a leírások szerint.

› Az elkövetők 43%-át már elítélték valamilyen erőszakos cselekmény miatt, és 6%-ukat tartoztatták már le párkapcsolati erőszak elkövetéséért. Ezek a bűncselekmények nehezen bekegerezálhatóak, hiszen Magyarországon nincs olyan tényállás, ami rögzítené a családon belüli erőszak tényét, de az akták leírásaiból kiolvashatjuk az adatokat. Az elkövetők 32%-a alkoholos befolyásoltság alatt követte el tettét, amit a kihallgatáskor gyakran egyfajta magyarázatként adott elő mind a sértett, mind a gyanúsított. Afféle elkövetőt mentegető magyarázatként a vallomásokban megjelenik a nyugdíjas kor miatt érzett feleslegesség érzete, és emiatt düh felgyülemzése, mint az erőszakot kiváltó ok.

A kapcsolat jellemzői

› A mintában a házaspárok az összes eset 50%-át tették ki, az áldozat tipikusan nagyon hosszú ideje élt párkapcsolatban bántalmazójával (átlagosan 31.7 év). Az élettársi kapcsolatban együtt élő partnerek a minta 23.1%-át tették ki (az együttélés átlagos

hossza 13.3 év volt). Az elvált párok 13.4%-át tették ki a mintának, kapcsolatuk átlagos hossza 19 év volt. A kapcsolat lezáródását követően a mintában 9.8%-ban fordult elő intim partner elleni erőszak, kapcsolatuk hossza átlagosan 9.6 év volt. Együttélés nélküli intim partnerek közötti erőszak fordult elő a legkevesebbszer a mintában (3.7%), kapcsolatuk átlagos hossza is itt a legrövidebb: 5.5 év.

2. táblázat. A bántalmazó és bántalmazott közötti kapcsolat jellege és hossza

Kapcsolati jellemzők	N	%	Kapcsolat hossza – Átlag
Házaspárok	41	50	31.7 év
Együtt élő partnerek	19	23.1	13.3 év
Intim partner – együttélés nélkül	3	3.7	5.5 év
Elvált	11	13.4	19 év
Ex intim partner	8	9.8	9.6 év

Az elemzésre került akták tehát jól mutatják, hogy az időskori párkapcsolati erőszak előfordul olyan párok esetében is, akik fiatal koruk óta együtt élnek, de az idős korban kötött új párkapcsolatok egy része is lehet bántalmazó. Ezt a megállapítást azért érdemes leszögeznünk, mert kutatásunk első részében, amikor szociális, egészségügyi és jogalkalmazási szakmákban dolgozókkal készítettünk interjúkat, általános vélekedés volt az, hogy idős korban már nemigen létezik

bántalmazó kapcsolat, mert ha korábban az volt, akkor idős korra már biztosan véget ért.

A bántalmazás jellemzői

› Az esetek 64%-a az áldozat és az elkövető közös otthonában, az bántalmazások 24%-a pedig az áldozat saját otthonában történt. A minta 16%-ban lakott együtt az áldozattal felnőtt gyermek vagy unoka, aki tudhatott az (ismétlődő) erőszakról. Ugyanakkor az eseteleírások azt erősítették meg, hogy a felnőtt családtagok igyekeznek elkerülni az állásfoglalást a bántalmazó kapcsolatban élő egyik fél mellett, vagy éppen az áldozat szerepét, felelősségét emelik ki a kapcsolat elfajulásában. Az áldozatok 31%-a szándékozott elválni az elkövetőtől az eset bejelentésekor, ugyanakkor a már említett lakásmegosztási nehézségek és a válással együtt járó megnövekedett feszültség szint gátolta őket abban, hogy tervüket véghez is vigyék.

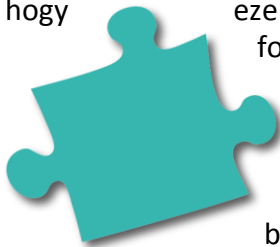
› Lelki bántalmazás kevés alkalommal állt egyedüli erőszakként az aktákban, míg az is jellemző, hogy minél fiatalabb az elkövető, annál több típusú bántalmazás található meg egy-egy bántalmazástörténetben. Szándékos elhanyagolás nem jelent meg az aktákban. Ennek magyarázata lehet például az adatgyűjtés hiányossága, de akár az is, hogy az idős, ellátásra, segítségre szoruló áldozatok nem tudnak segítséget kérni még bántalmazás esetén sem.

› A zaklatás büntette legtöbb esetben elvált vagy válófélben lévő párok között fordult elő. A bántalmazó ezekben az esetben nem tudta elfogadni a partnere és közte lévő új helyzetet, és ezen gyakran tovább rontott az a tény, hogy sokszor még mindig egy

fedél alatt laktak, hiszen közös otthonuk ára nem volt elegendő két új otthon vásárlására.

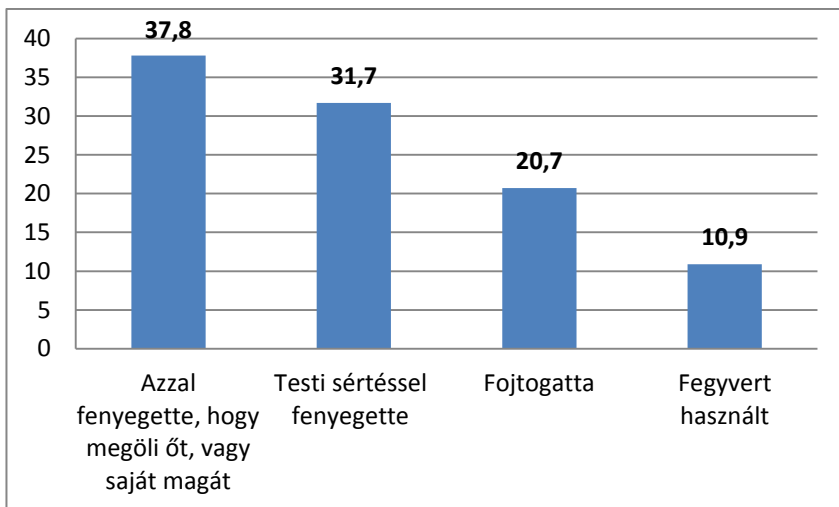
› Az áldozat könnyebb, 8 napon belül gyógyuló sérülései alacsony számban jelennek meg az aktákban (nincs látható sérülés 8,5 %, kisebb sérülés, hámsérülés 6,1%), ugyanakkor nem gondoljuk, hogy

ezek a sérülések ténylegesen ilyen ritkán fordultak elő a bántalmazások során. Az incidenskor rögzített sérüléstípusok arra engednek következtetni, hogy a kisebb sérüléseket, illetve nem látható sérüléseket az áldozatok kevésbé jelentik be, illetve terelik rendőrségi útra, így ezeknek a sérüléseknek magasabb lehet a látenciája. Büntethető cselekmények, ezen belül is az egészségügyi ellátást igénylő súlyos testi sértés fordul elő a minta 40%-ban (könnyű testi sértés – 24,4%, súlyos testi sértés – 40,2 %). A vizsgálat első szakaszában készített szakértői interjúink azt támasztják alá, hogy sokan egyedül a fizikai bántalmazást tartják „valódi” bántalmazásnak. Másrészt a kisebb sérülésekkel járó fizikai bántalmazás sokak (akár még az áldozatok számára is) belefér az elfogadható kategóriába. Egy bizonyos súlyossági küszöb átlépése növeli meg a segítségkérési szándékot.

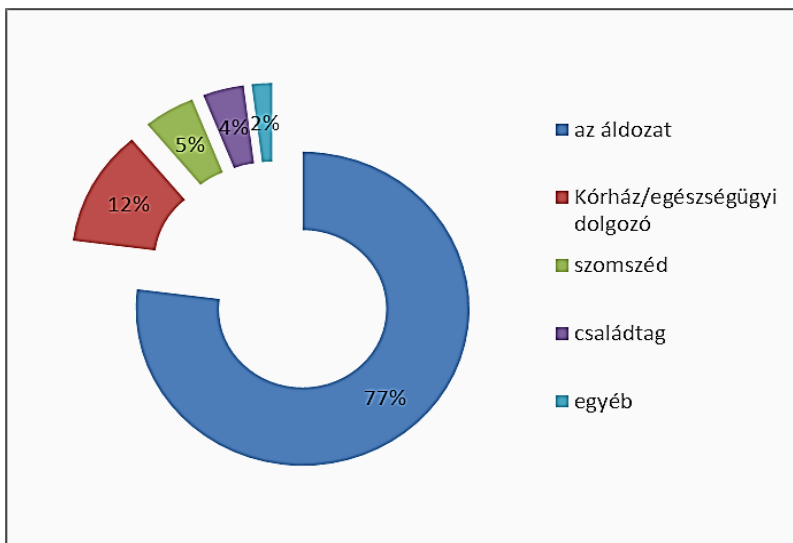
› Az akták lekódolása során igyekeztünk kiemelten kezelni azokat az eseteket, amikor a tett magas rizikófaktorral rendelkezett, azaz a nemzetközi tapasztalatok szerint esély volt az eset megismétlődésére, illetve még súlyosabb sérüléssel járó bántalmazás előfordulására.

3. ábra. A magas rizikófaktorral rendelkező esetek aránya (egy eset több csoportba is tartozhat) Az elkövető...

➤ Az esetek 37,8%-ában az elkövető azzal fenyegette az áldozatot, hogy megöli őt vagy saját magát, súlyos testi sértés okozásával fenyegetőzött 31,7%-ban, fojtogatta az áldozatot 20,7 %-ban. Fegyverhasználat, mely legtöbbször kést jelentett az akták 10,9%-ban fordult elő. A magas rizikófaktorral rendelkező esetek rögzítése azért fontos, mert a rendőrség (és az áldozattal kapcsolatba kerülő többi szakember) figyelmét kiemelten azokra irányítja, akik az átlagnál is nagyobb veszélyben vannak, és akikkel a további incidensek megelőzése érdekében külön is foglalkozni kellene.

4. Ábra. Ki értesítette a rendőrséget az esetről?

A rendőrséget a legtöbb esetben (77%) az áldozat értesítette. Ez azért is aggasztó, mivel annak tudatában, hogy sok áldozat fizikai állapota miatt jelzéképtelen, illetve az elkövetőtől való féelme miatt nem mer feljelentést tenni, gondolhatjuk, hogy sok eset nem kerül bejelentésre. Nagyon alacsony az egészségügyi dolgozó általi és kórházi bejelentés (12%) annak ellenére, hogy súlyos testi sértések alkalmával a kórháznak bejelentési kötelezettsége van. Még aggasztóbb, hogy milyen alacsony a szomszédok és családtagok részéről érkező bejelentések száma is (5% és 4%), hiszen a közel élő szomszédok és a családtagok tudnak a leginkább a pár közötti erőszakos kapcsolatról. Úgy tűnik, a magyar társadalom még mindig nem elég érzékeny erre a témára, illetve nem pontosan tudja, hogy mit tehet, ha párkapcsolati erőszakot észlel. Ez arra figyelmeztet, hogy megfelelő érzékenyítésére, figyelemfelkeltésre és

médiakampányokra van szükség. Nem meglepő, de nyugtalanító, hogy az elemzett akták között egyetlen olyan sem volt, ahol a bejelentés a szociális intézmények dolgozói részéről érkezett volna a rendőrséghez. Ez ismételten az információhiányra, a szakemberek felkészületlenségére és a szociális intézmények és rendőrség közötti elégtelen kommunikációra hívja fel a figyelmet.

Az ügyek kimenetele

› Az elemzett akták közül láthatóan kevés eset jut el a bíróságra. Ennek oka sokszor az, hogy az áldozat eláll bizonyítékok szolgáltatásától, illetve vallomás tételétől. Máskor a gyanúsított vagy épp a környezet nyomására visszavonja a vádemelést. Az is nehezíti az ügy elbírálását, hogy e bántalmazások során ritkán van szemtanú. A mintában az esetek 30%-a került tovább az ügyészhez, bíróságra. 35%-ban az ügy megszüntetésre került, bűncselekmény hiányában, bizonyíték hiányában, vagy az áldozat együttműködésének hiánya miatt. Az esetek 35%-ban nem ismerjük az ügy kimenetelét. A zaklatás és könnyű testi sértés vádjai kerülnek leggyakrabban megszüntetésre, illetve pénzbüntetést kiszabásával zárulnak le. Ellentmondásos helyzet keletkezik akkor, amikor ezt az áldozatnak kell kifizetnie, vagy a közös kasszából kigazdálkodnia.

› Ha az áldozat súlyos vagy krónikus betegséggel rendelkezik, az ügyet nagyobb valószínűséggel szüntethetik meg arra hivatkozva, hogy az elkövető gondozói tevékenységet láthat el a jövőben az áldozat számára. Kérdés persze, hogy ez a gondozói tevékenység milyen minőségű lesz olyan esetekben, ahol a pár között már a rendőrség tudomására jutott bántalmazás is előfordult. Az akták szerint egy esetben sem történt olyan eset, amelyben valamelyik

szociális intézmény részt vett volna az eset lekövetésében, az utógondozásban.

Elkövetői magatartások

Az elkövető vallomásaiban sokszor hangsúlyozódik a nő szerepe az erőszak kiváltásában, mintha az áldozat hívná magára a figyelmet, ő erőszakolná ki a bántalmazást viselkedésével. Sokszor az elkövető vallomása során tagadja a bántalmazást, még azokban az esetekben is, mikor az erőszak típusa nem von maga után súlyos büntetést. Ilyenkor az elkövető az áldozat felelősségét emeli ki az erőszak létrejötte miatt, arra hivatkozva, hogy ő váltotta ki az erőszakot, mert az áldozat nem beszámítható, mentálisan sérült vagy alkoholistá. Fontos, hogy ezeket a reakciókat megfelelő rálátással kezeljük, hiszen az ügy teljes kimenetelét befolyásolhatják.

Lehetséges reakciók az elkövető részéről:

- › Az áldozat „erőszakolta ki” az agressziót feltűnő, kiállhatatlan viselkedésével
- › Az áldozat alkoholistá, vagy alkoholt fogyasztott az incidenskor
- › Az áldozat mentálisan sérült vagy depressziós
- › Nem gondolta komolyan, amikor fenyegetőzött, csak tréfált
- › Az áldozat szintén bántalmazta őt

Az áldozatok reakciói

A feljelentést követően illetve az eljárás elkezdése után, az áldozatok egy része eláll az ügy folytatásától. Szembesítésen még kevesebben vesznek részt. Magyarázható ez a már korábban említett gazdasági okokkal, miszerint az áldozat még mindig egy

fedél alatt él az elkövetővel, melyből nincs menekülési lehetősége, de magyarázható több esetben a további erőszaktól való félelemmel is, mivel az eljárás alatt ezek a bántalmazások megsokszorozódhatnak, vagy még súlyosabbá válhatnak. A bejelentés megtételének elmaradása vagy a bizonyítás megtagadása mögött szintén állhat az áldozat szégyenérzete, és az, hogy úgy érzi a család belülyeit nem szabad kiszolgáltatnia, ezért inkább eltűri az erőszakot.

2.2 Az akták elemzésekor észlelt problémák

➤ A rendőrség által gyűjtött adatok az elkövetőkről és az áldozatokról meglehetősen ad hoc jellegűek. A további bántalmazások megelőzése érdekében fontos lenne minél szisztematikusabb adatgyűjtéssel felmérni a veszélyeztetettség mértékét. Ezzel az is lehetővé válna, hogy korábbi szakaszban sikerüljön felismerni és megakadályozni a bántalmazást. Javasoljuk, a külföldi rendőri gyakorlatban már több helyütt elterjedt Rizikófelmérő kérdőív rendszeresítését és a jobban feldolgozható, csoportosítható adatok gyűjtését.

➤ A 75 év feletti idős áldozatok bántalmazásuk esetén nem jutnak hozzá a megfelelő szolgáltatásokhoz. Ehhez jelentősen hozzájárul korlátozottabb mozgásképességük és korlátozottabb segítségkérési hajlandóságuk. A segítő

szervezeteknek tisztában kell lenniük azzal, hogy kevesebb aktivitásra számíthatnak egy idősebb nő részéről, mint egy fiatalabbtól.

› Sok áldozat állandó ápolásra, illetve egyéb támogatásra szorul, magas lehet a demenciától és mentális betegségektől szenvedők száma. Ők még az átlagnál is kiszolgáltatottabbak. Ugyanakkor a rendőrségi aktákban nem mindig kerül rögzítésre a tartós betegség, így a nyomon követés, illetve az egészségügyi szolgálatokkal való együttműködés korlátozott.

› Egyes rendőrségi aktákban problémaként merül fel az áldozattal kapcsolatba kerülő szakember figyelmetlensége, a párkapcsolati erőszakot elszenvedett nők problémái iránti érzéketlenség.

› A megoldhatatlan lakásproblémák miatt az idős nők kapcsolatból való kilépése sokkal nehezebb (alacsony nyugdíjak, alacsony értékű lakások), gyakori az egymástól való függés (gazdasági, lakhatási).

› Az esetleges gondozási helyzet nem jelenik meg az aktákban. Ennek oka természetesen lehet az, hogy valóban nincs gondozási helyzet a pár tagjai között, de az is, hogy a rendőrség nem tartja fontosnak ennek rögzítését.

› Az idős nők között gyakrabban fordul elő bántalmazás miatti szégyenérzet, mint fiatalabb nők között, ezért ritkábban fordulnak segítségért. Sokan a környezetük elől eltitkolják a bántalmazást. A generációs és kulturális hatások nem hagyhatók figyelmen kívül.

› Az áldozatok sokszor nem ismerik

segítségkérési lehetőségeiket, részben információhiány, részben a segítségkéréshez szükséges eszközök (telefon, mobiltelefon) hiánya miatt. A helyzetet súlyosbítja, hogy az áldozat és az elkövető egész nap össze vannak zárva, szociális kapcsolataik beszűkültek, nincs olyan személy, akiben az áldozat megbízna.

› Gyakran okozza a bántalmazást az elkövető vagy az áldozat alkoholos befolyásoltsága. A masszívan ivó emberek külső kontroll hiányában gyakorta kerülnek bántalmazó helyzetbe.

› Az áldozat fél bejelentést tenni, vagy ismét bejelenteni az erőszakot a rendőrségen, mert a bírósági tárgyaláson kiszabott pénzbüntetést neki, vagy a közös kasszájának kell majd állnia.

› Az idős áldozatok elszigeteltsége, szociális izoláltsága jellemző és nagymértékű.

› Az idősek számára gyakran csak az orvos tud tanácsot adni, nincs más tanácsadó a közvetlen környezetében. Ezért felmerül a kérdés, hogy az orvos milyen arányban él bejelentési kötelezettségével?

› Az időskori állapotromlás az elmenekülést, segítségkérést akadályozhatja (orvos váltás, stb.)

› Az idős korra jellemző kevesebb rugalmasság, és bevétel szintén nehezíti a kapcsolatból való kilépést, hiszen egy nyugdíj nem mindig elég az öfenntartásra, albérletre, rezsire, élelemre

› További probléma, hogy az idős nő számára is az átmeneti szálló után csak a hajléktalanszálló maradna, mint menekülési lehetőség.

- › A távoltartás megítélése a helyszínen nehéz idős párok esetében is, hiszen az elkövető nem használhatja saját ingatlanát a megadott időszakban, ráadásul az elkövetőnek nincs hová mennie.
- › Kevés és nem elég folyamatos az együttműködés a szektorok között (rendőrség, bíróság, egészségügy, szociális szolgáltatók).
- › A környezet sokszor nem hajlandó tudomást venni arról, hogy idős korban is előfordul intim partner ellen bántalmazás.
- › A bántalmazott idős nők legtöbbször nem börtönbe szeretné juttatni a férjét, élettársát, hanem azt szeretné, ha megszűnne a bántalmazás. A segítségnyújtásnak elsősorban erre kellene irányulnia.

2.3 Jogi aspektusok

A magyar jogrendszerben a családon belüli erőszak még nem önálló tényállás.

Ugyanakkor az Országos Rendőrfőkapitány „32/2007. (OT 26.)1 ORFK utasítása² a családon belüli erőszak kezelésével és a kiskorúak védelmével kapcsolatos rendőri feladatok végrehajtására” című rendeletben részletezi a családon belüli erőszak kezelésével kapcsolatos szükséges intézkedéseket, így a párkapcsolati erőszakot elszenvedett idős nőkkel kapcsolatos eljárásokat is. A házastársak közötti szexuális erőszak

---

² 34/2002 BM. utasítás

1997 óta bűncselekmény. A zaklatás törvénybe rögzítése óta³ a verbális bántalmazás is tetten érhető.

2.3.1 Távoltartás⁴

2009. október 1-től kétféle lehetőség van arra, hogy a bántalmazó határozott ideig ne mehessen az áldozat közelébe. A büntető eljárás miatti kényszerintézkedést a 1998. évi XIX. törvény 138/A-139. §-ai tartalmazzák, míg a hozzátartozók közötti távoltartás lehetőségéről a 2009. évi LXXII. törvény rendelkezik.”⁵ Az előbbi csak akkor rendelhető el, ha a magánvád megtörténik az áldozat vagy környezete részéről, és a bűncselekmény legalább börtönbüntetéssel büntethető. A második lehetőség alkalmat ad a családtagok közötti megelőző intézkedésekre, de nem terjed ki élettársra, volt élettársra, intim partnerre, stb.

„A megelőző távoltartást a rendőr hivatalból vagy a bántalmazott és hozzátartozói, a szociális ellátórendszer, a gyermekvédelmi és egészségügyi rendszer bejelentése alapján is elrendelheti. A büntetőeljárás távoltartást a bántalmazott és az ügyész indítványozhatja az eljáró bíróságnál.”⁶

---

³ Btk. 176/A. §-ának (2) bekezdése, 2008. január 1.

⁴ 2006. évi LI. tv a Büntetőeljárásról, 138. §

⁵ Kuszing, G., Spronz, J., Wirth, J.,: Szakmai módszertani útmutató a párkapcsolati erőszak elleni hatékony fellépésre. NANE Egyesület — PATENT Egyesület. Budapest, 2012

⁶ U.o

Magyarországon a távoltartás időtartama nagyon kevés a nemzetközi normákhoz képest, és nem hoz érdemi változást a legtöbb esetben a kapcsolatokban fennálló abúzustörténetekben. Az ideiglenesen megelőző távoltartást 72 órára adhatja ki a helyszínre érkező rendőr, az ideiglenes távoltartás maximum 30 napig tarthat. Fontos ezért a helyszínelő rendőr döntése és rálátása a családon belüli viszonyokra. Bár a lakhatási és elhelyezési viszonyok szintén nehezítik a távoltartás elrendelését, de az erőszak ciklikusságát nagymértékben megtörheti a rendelet bevezetése. A büntetőeljárásbeli távoltartást az ügyész tíz, de maximum hatvan napra rendelheti el.

2.3.2 Magánindítvány

A legtöbb családon belüli erőszak körébe eső bűncselekmény magánindítványra üldözendő, tehát a sértett legkésőbb a bűncselekmény elkövetése után 30 napig tehet feljelentést. Az idős áldozatok többsége több év után hozta meg azt a döntést, hogy élettársa, partnere, férje ellen büntetőeljárást kezdeményezzen. Előfordul ez nagyrészt a már említett gazdasági függőségek és a környezet, más családtagok ítélete miatt is. Megnehezíti továbbá az idős nők sérelmére elkövetett erőszakok kivizsgálását, hogy sokszor nincs közvetlen szemtanú, aki tanúskodna az ügyben, sőt, a környezet gyakran a bántalmazó oldalára áll, vagy megpróbál nem állást foglalni az ügyben. Az idős áldozatok esetében az áldozat és/vagy az elkövető egészségügyi állapota gyakran lehetetlenné teszi az ügy

mélyebb kivizsgálásának lehetőségét (demencia, rossz fizikai állapot). Komoly gondot jelent a menedékhelyek, és átmeneti otthonok hiánya, szűkössége, ami miatt az idős áldozat már nem tud hova menekülni az erőszak elől.

2.4 Intézményközi együttműködés

A hatékonyabb bűnmegelőzés és áldozatvédelem érdekében javasoljuk, hogy minél több kompetens szervezettel és partnerrel vegyék fel a kapcsolatot az idős nőket érő partnerbántalmazás esetén. A felállított interdiszciplináris csoportok (helyi családsegítő, civil szervezet munkatársa, orvos, stb.) sokkal hatékonyabb munkát tudnak végezni egymás információkészletének felhasználásával, így a bűncselekmény kivizsgálásának ideje lecsökkenthető lehet, az áldozatok lehető legjobb szolgáltatásban való részesítésének lehetősége megnőhet.

Lehetséges intézményi partnerek az idős nőket érő partnerbántalmazás esetén:

- › Családsegítő szolgálat
- › Körzeti orvos, kezelőorvos
- › Pszichológus, pszichiáter
- › Igazságügyi Hivatal pártfogó felügyelői szolgálat
- › Országos Kríziskezelő és Információs Telefonszolgálat
- › Igazságügyi Hivatal Áldozatsegítő Szolgálat
- › Civil szervezetek:

NANE: www.nane.hu, Patent Egyesület: www.patent.org.hu Nők Joga: www.nokjoga.hu, Stop-Férfierőszak Projekt: www.stop-ferfieroszak.hu, OKIT: www.bantalmazas.hu

- › Idősek napközbeni ellátó intézménye, idős klub
- › Házi segítségnyújtást biztosító szakember
- › Helyi önkormányzat szociális osztálya

Fontosnak tartjuk, hogy a NANE Egyesület és a PATENT Egyesület által 2012-ben megjelentetett

„Szakmai módszertani útmutató a párkapcsolati erőszak elleni hatékony fellépésre”

című kiadványt megismerjék mindazok, akik ezzel a témával munkakörük folytán találkoznak. Ebben a kötetben a párkapcsolati erőszakkal foglalkozó szakemberek részletes útmutatást kapnak a témáról, ennek speciális kiegészítése jelen kiadvány, ami az idős női áldozatokra fókuszál.

Az idős nőkkel kapcsolatos további kutatási eredményeink, egy kifejezetten a rendőrség számára készített tréninganyag, és a projektben részt vevő többi ország által készített anyagok angol nyelven elérhetők a www.ipvow.org honlapon.

Bibliográfia

- › Egyezmény a nőkkel szembeni hátrányos megkülönböztetés minden formájának kiküszöböléséről (CEDAW jelentés). Az Esélyegyenlőségi Kormányhivatal kiadványa. ÖnKorPress Kiadó Kft.
- › Herczog Mária: A családon belüli erőszak jelentésváltozásai és helyzete Magyarországon.
http://www.tarsadalomkutatas.hu/kkk.php?TPUBL-A-887/publikaciok/tpubl_a_887.pdf
- › Kuszing, G., Spronz, J., Wirth, J.,: Szakmai módszertani útmutató a párkapcsolati erőszak elleni hatékony fellépésre. NANE Egyesület – PATENT Egyesület. Budapest, 2012
- › Nägele, B., Böhm, U., Görgen, T., Tóth, O.: Intimate Partner Violence against older Women – Summary Report. 2010. www.ipvow.org
- › Tóth Olga: A családon belüli, partner elleni erőszak. Századvég, 2003. 1. sz. (27. sz.)
- › Zink, T., Fischer, B.S., Regan, S. & Pabst, S.: The prevalence and incidence of intimate partner violence in older women in primary care practices. *Journal of General Internal Medicine*, 20 (10). 2005.

MTA TK Szociológiai Intézet
1014. Budapest, Országház u. 30.
totho@socio.mta.hu

Info: **www.ipvow.org**

